

УДК 339.137.27

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ОЗНАКИ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

У статті розглядається поняття недобросовісної конкуренції за законодавством України і ряду зарубіжних держав, а також досліджується його еволюція та основні ознаки. Обґрунтовується необхідність розмежування недобросовісної конкуренції та дій, які призводять до монопольного становища на ринку, що є усталеною практикою в інших державах.

В статье рассматривается понятие недобросовестной конкуренции по законодательству Украины и ряда зарубежных стран, а также исследуется его эволюция и основные признаки. Обосновывается необходимость разграничения недобросовестной конкуренции и действий, которые приводят к монопольному положению на рынке.

The concept of unfair competition in the legislation of Ukraine and a number of foreign countries, its evolution and basic features are examined in the article. The necessity of differentiating an unfair competition and actions, which results in monopolistic position in the market are provided.

Міжнародно-правове регулювання конкурентних відносин стало, як відомо, результатом довготривалої роботи з прийняття у 1883 р. Паризької конвенції з охорони промислової власності, ст. 10-bis якої надала приблизний перелік недобросовісних конкурентних дій [1].

Наприкінці ХІХ — на початку ХХ століття у законодавстві ряду країн також з'явилися норми, які регулювали конкурентні відносини. Так, в 1896 р. в Німеччині був прийнятий спеціальний Закон про недобросовісну конкуренцію, який у 1909 р. був заміненій новою редакцією з тою ж назвою.

Законодавство про конкуренцію США мало свою специфіку. Так, Закон Шермана 1890 р. регулював відносини, які пов'язувались скоріше із монополізацією ринку.

Нині спеціальне законодавство про недобросовісну конкуренцію в ряді країн набуло свого розвитку, в той час як більшість держав розвиває практику із припинення недобросовісних конкурентних прийомів на основі загальних норм цивільного права.

Найчастіше йдеться про заходи захисту, розроблені адміністративною та судовою практикою і на основі загальних норм цивільного права.

Важливо враховувати також, що в праві різних країн відсутнє однакове розуміння антиконкурентних дій, а правове регулювання питань у сфері порушення недобросовісної конкуренції ґрунтується на необхідності охорони внутрішньої економічної стабільності держави.

Отже, метою даної публікації є визначення не лише поняття недобросовісної конкуренції за законодавством України і ряду зарубіжних держав, але і дослідження його еволюції і основних ознак.

Методологічну основу дослідження становить система взаємодоповнюючих загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких історико-правовий, порівняльно-

правовий, діалектичний, логічний, філософсько-діалектичний та ряд інших.

Недобросовісна конкуренція і конкурентні відносини були предметом досліджень таких відомих зарубіжних і вітчизняних учених різних галузей знань і різних галузей права, як: О. С. Александрова, Л. Л. Антонюк, О. В. Безух, С. С. Валітов, Т. Г. Ідалов, О. В. Когут, Д. О. Кохан, С. А. Кузьміна, Д. Г. Лук'яненко, А. М. Порушник, Н. О. Саніахметова, В. Скордамалья, Л. Н. Семенова, Ю. Семенюк, К. Ю. Тот'єв, П. Г. Харченко, С. О. Черненко, О. А. Швиданенко та інших.

Як законодавство, так і практика, визначаючи поняття недобросовісної конкуренції, розуміють під нею таку конкуренцію, яка "суперечить приватним звичаям у сфері промисловості і торгівлі" (ст. 10-bis Паризької конвенції).

Це визначення, яке можна охарактеризувати найбільш загальним, уточнюється і конкретизується у національних законодавчих актах різних країн, наприклад, в країнах германської системи права, з точки зору загальних засад цивільного права, таких як "добросовісність", "розумність", "звичаї ділового обороту", "добрі звичаї"¹.

В країнах Центральної та Східної Європи нормативні акти містять також у визначенні недобросовісної конкуренції критерій спричинення шкоди недобросовісними конкурентними діями або споживачам, або господарюючому конкуренту.

Отже, переважна більшість країн під недобросовісною конкуренцією розуміє те, що суперечить "добрим звичаям", правилам, прийнятим в діловому обороті чи у добросовісній торгівельній практиці.

Законодавчі акти більш пізнього періоду в це визначення додали посилання на споживача, який так само, як і конкуруючий господарюючий суб'єкт може терпіти шкоду в результаті застосування недобросовісних конкурентних дій.

Отже, у законодавстві США проблема недобросовісної конкуренції формулюється як один із аспектів діяльності, що спрямована на обмеження конкуренції на ринку і захоплення монопольного положення у будь-якій сфері комерційної діяльності чи у будь-якому регіоні [2].

Зазначимо також, що федеральне законодавство не дає загального визначення недобросовісної конкуренції, проводиться лише перелік дій, які кваліфікуються як недобросовісна конкуренція, при цьому перелік є вичерпним, а також перелік дій, які до таких не відносяться. В ряді штатів існують законодавчі акти антимонопольного спрямування, які регулюють відносини у сфері недобросовісної конкуренції.

У Великобританії поняття "недобросовісна конкуренція" є лише частиною більш загального поняття "порушення інтересів бізнесу". Відшкодування шкоди, спричиненої порушенням інтересів бізнесу, регулюється деліктним правом.

Розмежування між нормами про недобросовісну конкуренцію і нормами антимонопольного характеру провадиться у Франції, при цьому визначення недобросовісної конкуренції в законодавстві не наводиться, натомість присутній детальний перелік конкретних видів конкурентних дій.

Регулюються питання, пов'язані з принципом вільного встановлення цін; питання концентрації виробництва; діяльність, яка порушує принципи конкурентної боротьби; обмежувальна практика; порядок створення і функціонування Ради із справ конкуренції; відповідальність за порушення законодавства про конкуренцію [3].

Визначення недобросовісної конкуренції надається в Швейцарії як конкуренції незаконної.

Недобросовісною і незаконною вважається будь-яка поведінка чи комерційна практика, яка вводить в оману чи будь-яким іншим чином суперечить звичаям доброї торгівельної практики і такі, що мають місце у відносинах суб'єктів комерційної діяльності з клієнтурою [4].

Увагу привертає і те, що в ряді країн були прийняті, починаючи з кінця ХХ ст. законодавчі акти, які характеризуються як комплексні, а саме такі, в яких поряд із правилами про припинення недобросовісної конкуренції, містяться також і норми антимонопольного характеру².

Проблема полягає в тому, що конкурентні заходи, які розглядаються як дії, спрямовані на монополізацію ринку і домінуюче положення на ньому не є тим самим, що недобросовісна конкуренція, як вид конкуренції, яка не допускається у звичайній усталеній господарській практиці.

¹ Так, Закон Швейцарії 1986 р. в ст. 2 називає недобросовісною і незаконною будь-яку поведінку або комерційну практику, яка суперечить нормальній, добрій торгівельній практиці; Закон ФРН про недобросовісну конкуренцію 1909 р. в Параграфі 1 визначає недобросовісною конкуренцію, яка суперечить "добрим звичаям".

² Як приклад, можна навести французький Закон № 86-793 про конкуренцію від 2 липня 1986 р.

В цьому можна переконатися, аналізуючи антитрестівське законодавство США чи законодавство Франції про обмежувальну ділову практику, предметом яких є якраз дії, спрямовані на монополізацію ринку і домінуюче на ньому положення. Між тим, слід зазначити, що ця різниця не розглядається завжди чітко і послідовно, як в Законі ФРН 1909 р.

В США норми про нечесні методи конкуренції є складовою частиною федерального антитрестівського законодавства, тобто відносини, обумовлені недобросовісною конкуренцією фактично підпорядковані антимонопольним відносинам. В інших державах вони врегульовані окремо як групи норм і існують, так би мовити, паралельно.

Особливістю тих же США і Англії є те, що в цих країнах не приймалися спеціальні нормативні акти про недобросовісну конкуренцію. Орієнтуючись на міжнародно-правові норми Паризької конвенції 1883 р., законодавчі органи названих держав віднесли недобросовісні конкурентні прийоми до порушень прав промислової власності. Аналогічні прийоми використані і в групі романо-германської, а не лише англо-американської правової системи³.

Ст. 42 Конституції України закріпила захист конкуренції як принцип. Зокрема, у ч. 3 вказаної статті зазначено, що держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Крім того, не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку і неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Виключно законами визначаються і правила конкуренції та норми антимонопольного законодавства (п. 8 ч. 1 ст. 92 Конституції України) [5].

Відповідно до Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" від 07.06.1996 р. зі змінами від 18 грудня 2008 р. недобросовісною конкуренцією вважаються дії у конкуренції, зокрема неправомірне використання репутації суб'єкта господарювання; створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції; неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці [6].

Конкретний перелік дій, які можуть характеризуватися як недобросовісна конкуренція в законодавстві України невичерпний. Вітчизняні нормативні акти містять також їх уточнюючу кваліфікацію, що є вимогою практики. Серед дій, пов'язаних із дискредитацією конкурента та досягненням в результаті цього неправомірних переваг у конкуренції названо наступні:

- дискредитація конкурента;
- купівля-продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із примусовим асортиментом;
- порівняльна реклама;
- схилення до бойкоту господарюючого суб'єкта (підприємця);
- схилення господарюючого суб'єкта (підприємця) до розірвання договору з конкурентом;
- схилення постачальника до дискримінації покупця (замовника);
- підкуп працівника постачальника а також
- досягнення неправомірних переваг у конкуренції, що означає різноманітні форми нечесної конкурентної боротьби.

Значна кількість актів недобросовісної конкуренції пов'язана з порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності, такі як торгові марки, винаходи, корисні моделі, промислові зразки тощо. Серед них зокрема:

- копіювання зовнішнього вигляду виробу;
- неправомірне використання товару іншого виробника;
- неправомірне використання чужих рекламних матеріалів, позначень, упаковки тощо.

Вважається, що економічна свобода господарюючих суб'єктів може бути ефективно забезпечена тільки за допомогою цілого комплексу дій з профілактики недобросовісної конкуренції і активної боротьби з нею. Ділова репутація і власний комерційний досвід потребують постійної уваги і надійного захисту.

Основними органами, які покликані надавати такий захист, — це суди України, Антимонопольний комітет, правоохоронні органи держави та інші.

Розвиток економіки на сьогодні пов'язується із посиленням конкуренції, яка надає усім процесам позитивного ринкового забарвлення. Для держав у глобалізованому світі запровадження і захист конкурентних відносин стає пріоритетним завданням.

³ Так, наприклад, Швейцарський Закон 1986 р. відносить до дій недобросовісної конкуренції повідомлення неточної або неправдивої інформації про фірмове найменування підприємства (торгове ім'я).

Становлення конкурентного законодавства незалежної України можна віднести до самого початку 90-х років ХХ ст. Так, формування антимонопольного законодавства розпочалося прийняттям Закону України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” від 18 лютого 1992 р. (далі — Закон про обмеження монополізму) [7].

Названий Закон про обмеження монополізму фактично започаткував в Україні забезпечення належних умов для формування і розвитку необхідних механізмів ринкової економіки, а в подальшому сприяв розвитку усього національного антимонопольного законодавства.

В період 1992-1993 рр. грошово-кредитна і цінова політика України зазнала більш жорсткого державного регулювання, що мало серйозний вплив на реформування усієї економічної системи. Внаслідок цього поширення набула практика державної підтримки і дотацій, субсидій і пільгових кредитів організаціям і підприємствам, зокрема, монополістам, збільшилася кількість і обсяги держзамовлень і централізованого розподілу товарів. Засади конкурентної боротьби, які лише формувались, ставали на заваді зловживанню монополістичним становищем. Розвиток конкурентного ринкового середовища значною мірою був підтриманий утворенням і функціонуванням Антимонопольного комітету України.

Починаючи з 1993 р. в Україні було прийнято низку законодавчих актів, спрямованих на реформування конкурентного законодавства, в тому числі — пакет законів у сфері права інтелектуальної власності.

Так, 26 листопада 1993 р. Верховна Рада України прийняла Закон України “Про Антимонопольний комітет України” (далі — Закон про АМК) [8]. Закон про АМК врегулював положення про статус, повноваження, структуру і основні засади діяльності Антимонопольного комітету України.

Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції” був прийнятий 7 червня 1996 р. [6]. Він визначив правові засади захисту господарюючих суб’єктів (підприємств) і споживачів від недобросовісної конкуренції.

Пізніше, після прийняття Конституції України, 20 квітня 2000 р. Закон України “Про природні монополії” [9] закріпив засади державного регулювання діяльності суб’єктів природних монополій. У зв’язку з цим були внесені зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. [10] і Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р. [11]. Отже, було чітко визначено адміністративну і кримінальну відповідальність за порушення антимонопольного законодавства.

В новому ХХІ ст. завершився майже дев’ятирічний процес реформування антимонопольного законодавства, результатом чого стало прийняття Верховною Радою України 11 січня 2001 р. Закону України “Про захист економічної конкуренції” зі змінами від 16 квітня 2009 р. (далі — Закон про захист ЕК) [12].

Спеціалісти відразу охарактеризували цей законодавчий акт, як такий, що вигідно відрізнявся концептуальною новизною та прогресивністю, отже, може слугувати основним нормативним документом у галузі конкурентного законодавства України. Підкреслювалося, що його розробці передувало опрацювання значної кількості законів країн Західної, Центральної та Східної Європи, законодавства країн — членів СНД; вивчався більш ніж сторічний досвід застосування антитрестовського законодавства США та п’ятдесятирічний досвід Німеччини; було проаналізовано і враховано положення законодавства ЄС у сфері захисту конкуренції та вивчено практику його застосування судами ЄС [13].

Враховано в Законі про захист економічної конкуренції також положення законодавства ЄС у сфері конкурентних відносин. Зокрема, у відповідності з положеннями Угоди “Про партнерство та співробітництво між Європейськими Співтовариствами та Україною” від 1994 р., Україна бере на себе зобов’язання із забезпечення відповідності законодавства в пріоритетних сферах, де конкуренція посідає одне із важливих місць (ст. 49-5 частини VI Угоди) [14]. Серед вимог — наявність і виконання законів, спрямованих проти обмежень конкуренції, утримання від надання державної допомоги, що загрожує спотворити конкуренцію тощо.

Прийняття Закону України “Про природні монополії” дозволило виконати вимогу щодо підприємств, яким державою надані виключні права. Слід при цьому зазначити, що Договір про ЄС дає розуміння природної монополії як такої, що належить саме до категорії підприємств з виключними правами [9].

Повертаючись до Закону України про захист економічної конкуренції, слід зазначити,

що в ньому визначено основні засади підтримки і захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності і спрямованість на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин. Крім того, дається визначення ряду термінів, зокрема: “економічна конкуренція”, “суб’єкт господарювання”, “монополізація”, “контроль” тощо.

Важливою новелою стало на період прийняття вказаного закону визначення самого поняття економічної конкуренції як змагання між суб’єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб’єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб’єкти господарювання мають можливість вибрати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб’єкт господарювання не може визначити умови обороту товарів на ринку.

Пакет нормативних актів був прийнятий після набрання чинності Законом про захист економічної конкуренції також Антимонопольним комітетом України. Серед їх найважливіших положень слід назвати наступні:

1) основні вимоги до документів, що подаються до Антимонопольного комітету України;

2) порядок розгляду звернень і заяв;

3) проведення розслідувань і перевірок та ін.

Сьогодні можна зазначити, що за 7 років з моменту прийняття Закону про захист ЕК сформувалась значна за обсягом практика його застосування.

Перш за все, звертає на себе увагу правове регулювання діяльності суб’єктів підприємницької діяльності — монополістів. Закон України про захист ЕК, не визначаючи безпосередньо самого терміну “монопольне (домінуюче) становище”, встановлює критерії, за допомогою яких його можна вірно розуміти. Відповідно до ст. 12 Закону України про захист ЕК, суб’єкт господарювання посідає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо:

1) на цьому ринку в нього немає жодного конкурента;

2) не зазнає значної конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб’єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар’єрів для доступу на ринок інших суб’єктів господарювання, наявності пільг чи інших обставин.

Крім того, додаткові роз’яснення надані у спеціальній Методичці визначення монопольного (домінуючого) становища суб’єктів господарювання на ринку, затверджена розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 р. [15].

Так, монопольним (домінуючим) вважається становище суб’єкта господарювання, частка якого на ринку товару перевищує 35 процентів, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції; монопольним також може визнаватися становище суб’єкта господарювання, якщо його частка на ринку товару становить 35 або менше відсотків, але він не зазнає значної конкуренції, зокрема, внаслідок порівняно невеликого розміру часток ринку, які належать конкурентам.

Монопольним (домінуючим) вважається, крім того, становище кожного з кількох суб’єктів господарювання, якщо стосовно них виконуються наступні умови: сукупна частка не більше трьох суб’єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 50 процентів — і при цьому вони не доведуть, що між ними є значна конкуренція.

У Рекомендаціях президії Вищого господарського суду України “Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства” від 29.10.2008 р. № 04-5/247 підкреслюється, що у розгляді справ зі спорів, пов’язаних із зловживанням монопольним становищем на ринку, господарським судам необхідно мати на увазі, що наведений у ст. 29 ГК України перелік дій, що визнаються таким зловживанням, не можна вважати вичерпним [16]. Згідно з приписом частини першої ст. 41 ГК України законодавство, що регулює відносини, які виникають у зв’язку із недобросовісною конкуренцією, обмеженням та попередженням монополізму у господарській діяльності, складаються із ГК України, закону про Антимонопольний комітет України, інших законодавчих актів. До таких законодавчих актів президія Вищого господарського суду відносить і Закон України “Про захист економічної конкуренції”, який передбачає як кваліфікуючі ознаки зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, так і перелік відповідних дій чи бездіяльності (частина друга цієї статті).

Господарським судам у зв’язку з цим пропонується у Рекомендаціях при застосуванні відповідної статті Закону України “Про захист економічної конкуренції”

мати на увазі, що її перша частина містить кваліфікуючі ознаки зловживання монополією (домінуючим) становищем стосовно необмеженого кола випадків такого зловживання, а частина друга — перелік деяких з числа відповідних випадків, причому цей перелік не є вичерпним. Отже, сама лише відсутність у згаданому переліку вказівки про ті чи інші дії (бездіяльність) суб'єкта господарювання не є перешкодою для кваліфікації таких дій (бездіяльності), за ознаками частини першої даної статті.

Важливими для подальшого їх використання є положення пп. 17-18 Рекомендацій. Так, аналізуючи зміст ст. 13 Закону України “Про економічну конкуренцію” президія Вищого господарського суду вірно звертає увагу на те, що названа стаття не містить положень стосовно мінімальної кількості фактів (подій), яка вважалася б достатньою для кваліфікації дій суб'єктів господарювання за ознаками зловживання монополією (домінуючим) становищем. Отже, в принципі, й одноразове відповідне порушення, належним чином встановлене і доведене може бути підставою для здійснення такої кваліфікації.

Не можна не згадати також положення ст. 48 Закону України “Про захист економічної конкуренції”, в якій до повноважень органів Антимонопольного комітету України віднесено, зокрема, прийняття рішень про припинення порушення вимог законодавства про захист економічної конкуренції, а п. 7 ч. 2 ст. 13 названого Закону визначає як одне із зловживань монополією (домінуючим) становищем на ринку створення перешкод доступу на ринок. З огляду на зазначені приписи президія Вищого господарського суду пропонує господарським судам мати на увазі, що з урахуванням обставин конкретної справи необґрунтована відмова підприємця від укладення публічного договору (ст. 633 ЦК України) або стороною, що надала договір для приєднання (ст. 634 ЦК України), може бути кваліфікована як порушення законодавства про захист економічної конкуренції, якщо відповідна сторона чи підприємець займає монополію (домінуюче) становище на певному ринку.

Слід додати, що відповідно до Закону України про захист ЕК, кожен із двох чи більше суб'єктів господарювання посідає монополію (домінуюче) становище на ринку товару, якщо стосовно певного виду товару між ними немає конкуренції або є незначна конкуренція і щодо них, разом узятих, виконується одна з умов, передбачених ч. 1 ст. 12 Закону України про захист ЕК.

Найбільш близьким за змістом до цього поняття, враховуючи положення зазначених документів, можна вважати визначення монополію (домінуюче) становища підприємця у Договорі про створення ЄС, в якому, зокрема, зазначено, що це є економічна влада певного підприємства, яка дозволяє йому чинити перешкоди ефективній конкуренції на своєму ринку та ставити підприємство у таке становище, коли воно може впливати на умови розвитку конкуренції і діяти, незважаючи на такі умови.

На момент прийняття Закону України про захист ЕК значний перелік секторів економіки України були монополізованими. Серед них — ринки виробництва і продаж нафтопродуктів, надання послуг зв'язку, водопостачання, транспорту, виробництва і розподілу електроенергії тощо.

Підводячи підсумки, можна зробити такі висновки: поняття недобросовісної конкуренції з'явилося в Україні в результаті розвитку ринкової економіки і ґрунтувалось на глибоких дослідженнях законодавства і практики багатьох держав, для яких поняття недобросовісної конкуренції відоме з XIX ст. В результаті під недобросовісною конкуренцією розуміються в Україні будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності. Разом з тим слід розрізняти недобросовісну конкуренцію і дії, що призводять до монополію (домінуюче) становища на ринку, що є усталеною практикою в інших державах. В Україні ці поняття складають основу двох інститутів, які у поєднанні регулюють відносини в сфері конкуренції.

Список використаних джерел

1. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. : набула чинності для України 25.12.1991 р. [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_123
2. United States Code. Title 15. Commerce and Trade [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.gpoaccess.gov/uscode/browse.html>.
3. Ordonnance n° 86-1243 du 1 décembre 1986. relative à la liberté des prix et de la concurrence [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://admi.net/jo/ord86-1243.html>.
4. Recueil systematique du droit federal (RS) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.admin.ch/ch/f/rs/rs.html>.

5. Конституція України, прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // ВВР. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
6. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р., № 236/96-ВР зі змінами від 18.12.2008 р. // ВВР. — 1996. - № 36. — Ст. 164.
7. Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності : Закон України від 18.02.1992 р., № 2132-ХП // ВВР. — 1992. — № 21. — Ст. 296.
8. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р., № 3659-ХП // ВВР. — 1993. — № 50. — Ст. 472.
9. Про природні монополії : Закон України від 20.04.2000 р., № 1682-III // ВВР. — 2000. — № 30. — Ст. 238.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р., № 8073-X // ВВР УРСР. — 1984. — Додаток № 51. — Ст. 1122.
11. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р., № 2341-III // ВВР. — 2001. — № 25-26. — Ст. 131.
12. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р., № 2210-III зі змінами від 16.04.2009 р. // ВВР. — 2001. — № 12. — Ст. 64.
13. Семенюк Ю. Правове регулювання обмеження монополізму / Ю. Семенюк // Юридичний журнал. — 2003. — № 11 (17). — С. 40-44.
14. Про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами — членами : ратифікована Законом України від 10.11.1994 р., № 237/94-ВР // ВВР. — 1994. — № 46. — Ст. 415.
15. Про затвердження Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку : Розпорядження Антимонопольного комітету від 05.03.2002 р., № 49, зареєстр. Міністерством юстиції України 01.04.2002 р. за № 317/6605 [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0317-02>.
16. Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства : Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 29.10.2008 р., № 04-5/247 [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.arbitr.gov.ua/news/253/>.

Надійшла до редакції 01.06.2009
Рекомендована до друку 01.12.2009

